

KONTROLLUTVALGET FOR KOMMUNIKASJONSKONTROLL

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Oversendes kun per e-post til
postmottak@jd.dep.no

Deres dato
22.09.2017

Deres referanse
17/5142 - ANY

Vår referanse
2018/43

Vår dato
7.02.2018

Høringssvar fra Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll – høring om behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll

Innledning

Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 22. september 2017 med forslag til ulike endringer i regelverket for behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll mv.

Om Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll

Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll skal etter straffeprosessloven §§ 216 h, 216 m og 216 o føre kontroll med politiets og påtalemyndighetens behandling av saker om kommunikasjonskontroll, romavlytting og dataavlesning.

Utvalget skal kontrollere at politiets bruk av kommunikasjonskontroll, romavlytting og dataavlesning skjer innenfor rammen av lov og instruks, at tvangsmiddelbruken begrenses mest mulig, og at den ikke skjer av hensyn til etterforskning i andre saker enn de som er nevnt i straffeprosessloven § 216 a, § 216 b, § 216 m og § 216 o. Utvalget skal herunder særlig ha for øye den enkeltes rettssikkerhet.

Utvalget skal kontrollere at de opplysningene som politiet har fått ved kommunikasjonskontroll, romavlytting og dataavlesning, bare blir brukt på lovlig måte, og at lovens regler om oppbevaring og tilintetgjøring av materiale blir fulgt. Utvalget skal også kontrollere at bestemmelsene om taushetsplikt blir etterfulgt.

Om høringssvaret

Klare og praktiserbare regler om kommunikasjonskontroll mv. er viktig for å sikre at tvangsmidlene og opplysningene som er innhentet ved bruk av disse kun brukes innenfor rammen av lov. Klare regler er også en forutsetning for effektiv kontroll med bruken av tvangsmidlene og opplysningene – og er dermed sentralt også av rettssikkerhetshensyn.

Postadresse
Postboks 8027 Dep
0030 Oslo
www.sivilrett.no

Kontoradresse
Holbergsgate 1
Org. nr.
986 186 999

Telefon
22991325

E-post
post@sivilrett.no

Kommunikasjonskontroll mv., og bruk av informasjon fra dette, utgjør også inngrep i retten til privatliv etter den Europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8 og Grunnloven § 102, noe som blant annet innebærer krav til klarhet og presisjon i inngrepshjemlene. Loven må være «så tilgjengelig og presis som forholdene tillater», jf. Rt. 2014 s. 1105. Utvalgets kommentarer er avgitt på bakgrunn av dette.

Om sletting og bruk av overskuddsinformasjon

Utvalget har i årsrapport for 2014 påpekt at sletting reiser særlige problemstillinger, og at det oppleves som en felles oppfatning i politiet at regelverket for sletting er komplisert. Politiet har gjentatt sine bekymringer til det nyoppnevnte utvalget og fremhevet at regelverket er krevende å følge i praksis, også for personell som arbeider med feltet til daglig. I følge politiet skyldes dette blant annet regelverkets fragmentariske karakter og tekniske utfordringer ved å implementere det.

Også regelverket om bruk av overskuddsinformasjon kan oppleves som komplisert. Dette gjelder særlig sammenhengen mellom slettereglene i § 216 g, slik reglene er tolket i rettspraksis, og straffeprosessloven § 216 i. Sistnevnte er en bestemmelse om taushetsplikt, men som etter sin ordlyd tilsynelatende også regulerer bruken av overskuddsinformasjon internt i politiet og påtalemyndigheten.

Dette gjør det vanskelig for utvalget å utøve kontroll med at politiet overholder regelverket. Konsekvensen blir at utvalgets kontrollfunksjon blir mindre effektiv enn den kunne ha vært.

De enkelte endringsforslag

Overføring av reglene om oppbevaring og sletting til politiregisterlov og -forskrift

Utvalget anser generelt sett at en overføring av reglene fra straffeprosessloven § 216 g og kommunikasjonskontrollforskriften til politiregisterloven og -forskrift ikke vil medføre at regelverket på området blir lettere tilgjengelig. Tvert imot vil overføringen, slik utvalget ser det, skape ytterligere kompleksitet i forhold til dagens situasjon hvor lov- og forskriftsregler på området følger direkte av straffeprosessloven kapittel 16 a, tilhørende forskrift og rettspraksis.

Tilsynsorganet etter politiregisterloven er Datatilsynet, med Personvernemnda som klageinstans, jf. politiregisterloven kapittel 10. Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll skal etter straffeprosessloven § 216 h føre kontroll med behandlingen av saker «etter dette kapittel [kapittel 16 a]». Reglene er gitt tilsvarende anvendelse for dataavlesning og romavlytting. Hvilke eventuelle endringer en overføring av reglene til politiregisterloven og forskriften vil medføre for kontroll- og tilsynsregimet på området er ikke omtalt i høringsnotatet.

Generelt vil utvalget påpeke at det er en fordel med klart angitte kontroll- og tilsynsområder. Videre anser utvalget at kontroll med sletting, sperring og overføring av opplysninger fra kommunikasjonskontroll mv. naturlig faller innenfor utvalgets kontrollområde, jf. kommunikasjonskontrollforskriften § 14 annet ledd.

Innføring av begrepet «opplysninger»

Det foreslås, i forbindelse med flytting av innholdet i straffeprosessloven § 216 g til politiregisterloven, at någjeldende begrep «opptak eller notater» skal endres til «opplysninger». «Opptak eller notater» sikter til spesifikke informasjonsbærere, hvor opplysninger fra kommunikasjonskontroll mv. vil fremgå ordrett eller tilnærmet ordrett. Disse vil relativt enkelt kunne skilles ut fra sakens øvrige dokumenter, og behandles etter de særskilte reglene som gjelder kommunikasjonskontroll.

Dersom dette endres til «opplysninger», flyttes fokuset til selve informasjonen som er innhentet ved hjelp av kommunikasjonskontroll. Man kan da se for seg at enkeltopplysninger som har opphav fra kommunikasjonskontroll, men som er svært avledede eller lite inngripende, må slettes eller sperres. Hvilke opplysninger, utover slike som er inntatt i «opptak eller notater», som skal anses å være «fra kommunikasjonskontroll» vil by på tolkningstvil. Det er også vanskelig å se for seg et fungerende sperre/sletteregime på opplysningsnivå i straffesaker, særlig i tilfeller hvor det er tale om enkeltopplysninger i bearbeidet form som overføres til ny straffesak. I forlengelsen av dette vurderer utvalget at kontroll med hvilke avledede opplysninger som skal anses å være «fra kommunikasjonskontroll», og den videre bruken av disse, vil være meget utfordrende.

Sperring fremfor sletting

Utvalget har ingen kommentarer til endringen av den nominelle hovedregelen fra sletting til sperring som sådan.

Fra et kontrollperspektiv vil utvalget likevel understreke viktigheten av *sporbarhet* i de tilfellene hvor opplysninger overføres fra en sak til en annen. Manglende sporbarhet vil vanskeliggjøre kontrollen, særlig dersom de overførte opplysningene skal følge et annet regime enn det som følger av den saken opplysningene er overført til, jf. høringsnotatet punkt 5.1.3.

Særlig om sletting av informasjon fra dataavlesning

Departementet ber om tilbakemelding på om det nå skal fastsettes særlige regler om oppbevaring og sletting av overskuddsinformasjon fra dataavlesning – eller om dette skal vurderes som en del av arbeidet med ny straffeprosesslov. Utvalget støtter departementets forslag om å avvente særlige regler på dette området.

Bruk av opplysninger fra kommunikasjonskontroll – foreslåtte endringer i § 216 i

Departementet tar i høringsnotatet punkt 3.2. og 7.1 utgangspunktet i at hovedregelen i norsk rett er at «overskuddsinformasjon» fra etterforskning fritt kan benyttes i andre saker, både under etterforskningen, som bevis», og i forebyggende saker. Her henvises det til regelen om formålsbestemthet i politiregisterloven § 4. Utvalget savner i denne forbindelse en drøfting av *nødvendighetskravet* som er kommet til uttrykk i politiregisterloven § 5, særlig begrensningene som gjelder kriminalitetsbekjempelsen utenfor den enkelte straffesak.

Utvalget anser at reglene om intern bruk av overskuddsinformasjon i politiet til nå har vært mangefullt regulert. Ordlyden i gjeldende straffeprosesslov § 216 i gir isolert sett inntrykk av å sette behandlingsbegrensninger for opplysningene også internt i politiet, men det forutsettes i diverse for- og etterarbeider at regelen i realiteten er den motsatte.

Denne uklarheten i seg selv medfører utfordringer for utvalgets mulighet til å føre effektiv kontroll med politiets etterlevelse av reglene. Det er også særlig utfordrende å føre kontroll

med bruk av opplysningene i forebyggende saker, da disse gjerne ikke har like definerte «grenser» som etterforskningssaker. Utvalget ønsker derfor en klargjøring på dette området velkommen.

Utvalget anser imidlertid at også fremstillingen i høringsnotatet og de der foreslåtte endringer er uklare. Gjeldende § 216 i bokstav f) åpner for eksempel for at opplysninger kan brukes «for å avverge en straffbar handling som kan medføre frihetsstraff». Denne bestemmelsen gir i dag politiet mulighet for å bruke opplysninger til forebygging, riktignok nærmere gjerningstidspunktet og av nærmere bestemte straffbare forhold. Utvalget stiller spørsmål ved om denne bestemmelsen ikke er tilstrekkelig hjemmel for dagens praksis, og om ikke eventuell lovfesting av ytterligere bruk til forebygging av straffbare forhold med fordel kan avvente behandlingen av ny straffeprosesslov.

Videre anser utvalget at den foreslåtte endringen i § 216 i, om at «opplysningene kan likevel brukes til følgende formål», ytterligere «utvanner» bestemmelsens karakter av en taushetspliktsbestemmelse. Endringen er så vidt utvalget kan se heller ikke omtalt i høringsnotatet.

Som nevnt anbefaler utvalget at endringene i § 216 i ikke gjennomføres før disse er nærmere utredet i forbindelse med arbeidet med ny straffeprosesslov. Dersom departementet likevel skulle gå videre med dette nå, vil utvalget anbefale at *konkretiseringskravet* som omtalt avslutningsvis under punkt 7.4. følger direkte av ordlyden i loven. På et så inngripende område som det her er snakk om må det anses uheldig at prosessuelle krav kun kan utledes av forarbeidene. Slik utvalget ser det er det også tvilsomt om en slik løsning vil tilfredsstille lovskravet etter EMK og Grunnloven § 102. Både kontroll- og rettssikkerhetshensyn tilsier en tydelig lovfesting av et slik krav.

Med hilsen

Therese Steen
utvalgsleder

Jarle Langeland
sekretariatsleder